

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. ректора Одеського національного
університету ім. І.І. Мечникова
В.О. Іваниця
« _____ » _____ 2020 р.

ВИСНОВОК

Одеського національного університету імені І.І. Мечникова
про наукову новизну теоретичне та практичне значення результатів
дисертації

Водька Владислава Ігоровича

на тему: «**Ідейно-політична боротьба в церкві Римської Сирії 30-40-х рр.
V ст.**», на здобуття наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 03
«Гуманітарні науки» за спеціальністю 032 «Історія та археологія»

ВИТЯГ

з протоколу № 1 від 15 жовтня 2020 року фахового семінару кафедри
всесвітньої історії
Одеського національного університету ім. І.І. Мечникова

ПРИСУТНІ: Голова засідання – завідувач кафедри, д.і.н. проф.
Гребцова І.С., д.і.н., проф. Дьомін О.Б., д.і.н., проф. Барвінська П.І., д.ф.н.,
проф. Шевцов С.П., к.і.н., доц. Немченко І.В. к.і.н., доц. Избаш – Гоцкан Т.О.,
к.і.н., доц. Луговий О.М., к.і.н., доц. Ковальський С.В., к.і.н., доц. Ковальська
М.С., викл. Чепіженко В.В., здобувач Водько В.І.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ:

Розгляд та рекомендація до захисту дисертаційної роботи Водька
Владислава Ігоровича на тему: «Ідейно-політична боротьба в церкві Римської
Сирії 30-40-х рр. V ст.», представленій на здобуття наукового ступеня доктора
філософії у галузі знань 03 «Гуманітарні науки» за спеціальністю 032 «Історія
та археологія»

СЛУХАЛИ:

Виступ Водька Владислава Ігоровича з коротким викладом змісту
дисертаційної роботи на тему: «Ідейно-політична боротьба в церкві Римської
Сирії 30-40-х рр. V ст.» зі спеціальності 032 – «Історія та археологія», яку було
подано на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

Дисертація виконувалася на кафедрі історії Стародавнього світу та Середніх віків(2016-2019) та кафедри всесвітньої історії (2019-2020). Впродовж 2016–2017 рр. роботи виконувались в рамках науково-дослідної теми кафедри історії стародавнього світу та середніх віків: «Дослідження інтелектуальної історії Європи (від античності до раннього модерного часу)» (№113 номер державної реєстрації 0113U002694) (термін виконання теми 2013–2017 рр.). Впродовж 2018–2020 рр. Водько Владислав Ігорович працював в рамках науково-дослідної теми кафедри історії стародавнього світу та середніх віків (у 2018–2019 рр.) та кафедри всесвітньої історії (у 2019–2020 рр.): «Європейська політична традиція: теорія та практики (V ст. до н.е.–XVII ст.)» (№180 номер державної реєстрації 0118U006477) (термін виконання теми 2018–2021 рр.).

Тема дисертації затверджена Вченою радою Одеського національного університету імені І.І. Мечникова (протокол № 4 від 23 грудня 2014 року).

Виступили:

Гребцова І.С. ознайомила присутніх з темою дисертаційного дослідження, супровідними документами, зокрема з заявою здобувача до Вченої ради ОНУ імені І.І. Мечникова з проханням провести попередню експертизу дисертації і призначити фаховий семінар. Вона оголосила, що всі документи відповідають чинним вимогам, були подані вчасно, що дозволило успішно пройти попередні етапи розгляду дисертації. Окрім того, було погоджено регламент фахового семінару.

Водько В.І. ознайомив присутніх з завданнями, структурою та головними результатами свого дослідження.

Членами розширеного засідання здобувачу було поставлене наступне запитання:

Д.ф.н., проф. Шевцов С.П.: Чому про Феодора Мопсуестійського Ви кажете «нажаль, що не дожив до цих дискусій про його інтелектуальну спадщину»?

На поставлене запитання В.І. Водько надав змістовну та аргументовану відповідь.

ВИСТУПИЛИ:

Доктор історичних наук, проф. Гребцова І.С., зачитала висновок наукового керівника Радзиховської О.О., в якому зауважувалося, що робота завершена і готова до розгляду на фаховому семінарі.

Доктор філософських наук, проф. Шевцов С.П (рецензент): зауважив, що структуру роботи можна охарактеризувати як в цілому логічну й

послідовну. Автор починає з огляду джерел та дослідницької літератури, потім переходить до опису складових, які визначили своєрідність регіону та його значущість у структурі Візантійської імперії та християнського богослов'я: географічної, політичної, національної, мовної. Далі він звертається до релігійної традиції Сирії (інтелектуальної, богословської та аскетичної) та відзначає роль історичної пам'яті у становленні основних форм церковного та взагалі релігійного життя. На цьому тлі він у наступному розділі концентрує увагу на п'яти основних суперечках, які визначили тему і проблему його дослідження.

Стосовно недоліків та дискусійних положень рецензент зазначив:

1. Недостатньо чітко проведення межі між дослідженням історії людського суспільства та історії церкви. Зрозуміло, що більша частина спеціальної літератури була створена саме істориками церкви, і більша частина документальних джерел також носить церковний характер. Автору, на мій погляд, не вдалося цілком перетворити цей матеріал у історію суспільства, історію церкви та держави як суспільних інститутів та сплетіння загальних інституцій.
2. Автор дисертації даремно надав змісту богословських суперечок обмежену увагу. Дійсно, більшості з цих питань присвячена велика література й вони добре відомі спеціалістам, але без цієї складової представлені у дисертації сперечання постають іноді як просто свари між окремими людьми або посадовцями, що відстоюють свою владу та джерела здобутку (що само собою не слід відкидати як можливість, але йде всупереч, як задається, позиції автора). Боротьба між школами богослов'я була не тільки боротьбою за вплив, авторитет, майно та певні амбіції, вона ще була боротьбою за істину, за спасіння душі людини, за обрання шляху до спасіння людства в цілому. І це слід враховувати, а без розкриття суто богословського боку цього протистояння це зробити вкрай складно, якщо взагалі можливо.
3. Автор зіткнувся з певними методологічними складнощами, з якими не завжди впорався. Робота більшою частиною написана з позиції так званої позитивної історії (іноді її характеризують як політичну історію), вона розповідає переважно про факти та події. Але історична тема історичної пам'яті та деякі інші погано співвідносяться з таким підходом, вони більш органічно відкриваються для методології історії ментальності, яку свого часу наполегливо розробляла «школа Анналів», для інших методологічних установ. У роботі зовсім слабо виявлено економічні та культурні умови, які значним чином вплинули, за думкою деяких дослідників, на боротьбу

богословських шкіл. І останнє зауваження, яке також пов'язане з методологічною слабкістю: дослідженню недостає критичного аналізу джерел.

4. Автор використовує те чи інше джерело, коли воно говорить на користь його погляду і не звертає уваги, коли воно суперечить йому. Вважаю, що ця методологічна «рихлість» – самий суттєвий недолік цього дослідження, але може бути виправданий складністю матеріалу та молодістю автора.

В цілому, рецензент зауважив, що незважаючи на означені недоліки, дисертаційне дослідження Водька Владислава Ігоровича «Ідейно-політична боротьба в Церкві Римської Сирії 30 – 40-х рр. V ст.» є певним науковим досягненням у вітчизняній історичній науці й відповідає всім вимогам, які висунуті до такого типу робіт, тому може бути рекомендована до захисту у спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 032: «Історія та археологія».

Кандидат історичних наук Луговий О.М. (рецензент) у своєму виступі зауважив, що наукова актуальність дисертаційного дослідження Владислава Ігоровича Водька не викликає заперечень. Історія церкви в пізній античності та в середні віки є галуззю історичних знань як вельми важливою для розуміння історичних процесів цього періоду, так і дуже занедбаною в нашій науці протягом останнього сторіччя. А історія східної церкви, церкви сирійської, взагалі дуже рідко привертала увагу дослідників, залишаючись на маргінезі магістральної уваги істориків-класиків. Ідейно-політична боротьба у церкві Сирії як складова церковної політики всієї імперії, добре вкладається у визначення як інтелектуальної історії, так і політичних теорій та практик.

Наукові висновки дослідження аргументовані глибоким та всестороннім вивченням джерельної бази, яка дає нам відомості про релігійний та політичний ландшафт Римської Сирії, про боротьбу за авторитет серед церковного загалу, христологічні суперечки, про державну політику стосовно церковних баталій.

Крім того, рецензент зазначив, що хотілося би бачити в аналізі джерел краще розкритими світські наративні джерела відповідного періоду, зокрема значення для дослідження твору «Хронографії» Іоанна Малали та ширшого залучення таких текстів як «Хронографія» Феофана Сповідника.

На думку Лугового О.М. дисертаційне дослідження Водька Владислава Ігоровича «Ідейно-політична боротьба в Церкві Римської Сирії 30 – 40-х рр. V ст.» є завершеним, актуальним та може бути рекомендовано до захисту у спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 032: «Історія та археологія».

УХВАЛИЛИ: Прийняти висновок рецензентів на дисертаційну роботу у такій редакції:

ВИСНОВОК

про наукову новизну теоретичне та практичне значення результатів
дисертації

Водька Владислава Ігоровича

на тему: **«Ідейно-політична боротьба в церкві Римської Сирії 30-40-х рр. V ст.»**, на здобуття наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 03 «Гуманітарні науки» за спеціальністю 032 «Історія та археологія»
Актуальність теми дослідження та її зв'язок з планами наукових робіт.

Наукова актуальність дисертаційного дослідження Владислава Ігоровича Водька не викликає заперечень. Історія церкви в пізній античності та в середні віки є галуззю історичних знань як вельми важливою для розуміння історичних процесів цього періоду, так і дуже занедбаною в нашій науці протягом останнього сторіччя. А історія східної церкви, церкви сирійської, взагалі дуже рідко привертала увагу дослідників, залишаючись на маргінезі магістральної уваги істориків-класиків. Ідейно-політична боротьба у церкві Сирії як складова церковної політики всієї імперії, добре вкладається у визначення як інтелектуальної історії, так і політичних теорій та практик. Отже закономірно, що як аспірант кафедри історії стародавнього світу та середніх віків (з 2019 р. – всесвітньої історії) Владислав Ігорович Водько був співвиконавцем наукових тем кафедри історії стародавнього світу та середніх віків ОНУ імені І.І. Мечникова «Дослідження інтелектуальної історії Європи (від античності до раннього модерного часу)» (0113U002694) та кафедри всесвітньої історії ОНУ імені І.І. Мечникова: «Європейська політична традиція: теорія та практики (V ст. до н.е. – XVII ст. н.е.)» (номер держреєстрації 0118U006477) в якості виконавця.

Наукові положення, розроблені особисто дисертантом та їх новизну.

Наукові висновки дослідження аргументовані глибоким та усестороннім вивченням джерельної бази, яка дає нам відомості про релігійний та політичний ландшафт Римської Сирії, про боротьбу за авторитет серед церковного загалу, христологічні суперечки, про державну політику стосовно церковних баталій.

У якості новизни, якщо говорити про головну спрямованість роботи, виступає положення про церковна й ідеологічна боротьба за окремі кафедри та визнання авторитету певних фігур та богословських положень визначили

основні форми суспільного та політичного життя в Римській Сирії 5-го століття та здійснили вагомий вплив на форми життя населення імперії в цілому та форми організації держави. Ця боротьба та протистояння з одного боку активувала внутрішні економічні та політичні партії у самої Сирії, а з іншого, вплинула значним чином на розподіл повноважень між церквою та державою, між столицею та регіонами, між імператором та іншими владними структурами. Крім того, в результаті цієї боротьби була розвинута та набула закінченої форми християнська доктрина про природу Христа (останнє положення не можна вважати новизною цього дослідження, воно отримало розкриття значно раніше, але тут автору вдалося пов'язати цю відому тезу з предметом свого дослідження).

Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, які захищаються.

За рахунок структури та заглиблення автора у проблему наукові положення, що складають зміст дослідження, отримують достатню обґрунтованість та достовірність. Кожна з тез має необхідні посилання та логічно пов'язана з іншими положеннями, які також у свою чергу отримують документальне підтвердження. В цілому тези, які виносяться на захист, можна вважати підкріпленими, обґрунтованими та логічно-послідовними.

Наукове та практичне значення дисертаційної роботи.

Дослідження Водька Владислав Ігоровича може слугувати для складення нових курсів з історії пізньоантичного Риму, Візантійської держави, історії Християнської церкви, а також історії середньовічної Європи.

Використання результатів роботи.

Результати дисертаційного дослідження Владислава Ігоровича Водька мають безумовне значення для розуміння історії процесів, що відбувалися у Східній Римській імперії (Візантії) у V столітті, що були підставою як для церковної політики часів Юстиніана, так і для розколу церкви на ортодоксальну та монофізитську, який зберігається досі. Відповідно це дослідження має вихід навіть на сьогоденну церковну структуру, що охоплює великий регіон від Вірменії до Єгипту.

Оцінка мови та стилю дисертації.

Написано державною мовою. Мова дисертації грамотна, стиль викладення – академічний.

Відповідність діючим вимогам щодо оформлення дисертації.

Оформлення дисертації відповідає міністерським вимогам.

Відповідність змісту дисертації спеціальності, з якої вона подається до захисту. Дисертаційне дослідження Водька Владислава Ігоровича відповідає спеціальності 032: «Історія та археологія».

Зауваження та рекомендації.

В якості побажання хотілося би бачити в аналізі джерел краще розкритими світські наративні джерела відповідного періоду, зокрема значення для дослідження твору «Хронографії» Іоанна Малали та ширшого залучення таких текстів як «Хронографія» Феофана Сповідника.

Крім того, автор дисертації не надав достатньої уваги змісту богословських суперечок. Не всі використані джерела отримують рівний об'єктивний аналіз. Автору роботи не вдалось органічно поєднати різні методологічні підходи: позитивний – при огляді послідовності подій церковної боротьби та ментальний – при дослідженні історичної пам'яті.

Відповідність дисертації вимогам, передбаченим пунктом 10 Порядку МОН,

Дисертація подана у вигляді спеціально підготовленої кваліфікаційної наукової праці на правах рукопису, виконана здобувачем особисто, містить наукові положення, нові науково обґрунтовані теоретичні результати проведених здобувачем досліджень, що мають істотне значення для історичної науки та підтверджуються документами, які засвідчують проведення таких досліджень, а також свідчать про особистий внесок здобувача в науку та характеризуються єдністю змісту.

Апробація наукових результатів. Основні положення й висновки дисертації доповідалися і отримали високу оцінку на науково-практичних конференціях: «Одеські читання, актуальні проблеми всесвітньої історії»(20 жовтня 2017 р. м. Одеса), Міжнародна наукова конференція «Суспільство давньої, середньовічної і ранньомодерної доби та їхня цивілізаційна спадщина» (Київ, 01 грудня 2017 р.), Каразінські читання (історичні науки) 71-ої Міжнародної конференції молодих учених (Харків, 27 квітня 2018 р.), Релігія і держава у пошуках *modus vivendi*: Українські реалії та світовий досвід (XXI Міжнародна науково-практична конференція для студентів і молодих учених, 22-23 березня 2019 р. Український католицький університет, Львів), а в 2016-2018 рр. результати дослідження апробувалися на щорічних звітних конференціях кафедри історії Стародавнього світу та Середніх віків, а в 2019 р. кафедри Всесвітньої історії Одеського національного університету ім. І.І. Мечникова.

Кількість наукових публікацій та повнота опублікування результатів дисертації.

Автором було опубліковано 10 самостійних статей, з них три у фахових українських виданнях: Гілея(2016 р.), Емінак: науковий щоквартальник(2017 р) та Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Історичні науки. (2020 р.). Також, одна стаття була опублікована у збірнику країни Європейського

союзу: *Wschodnioeuropejskie Czasopismo Naukowe (East European Scientific Journal)*(2020 р. Польща).

Опубліковані дослідження Водька Владислава Ігоровича присвячені аналізу спадку окремих постатей Римської Сирії (зокрема, Феодора Мопсуестійського), певним важливим аспектам ідейно-політичної боротьби, як то боротьба в Едессі між Раввулою та Івою, проблемам історичної пам'яті сирійців – християн, історії еретичних рухів в Римській Сирії, тощо. Опубліковані статті значною мірою розкривають результати дисертаційного дослідження.

Список опублікованих праць за темою дисертації:

Публікації у фахових виданнях:

1. Водько В. Письмо Прокла Константинопольского к Домну Антиохийскому. *Гілея*. Випуск 112 (№ 9) 2016 С. 7-12.
2. Водько В. Интерпретация взглядов Феодора Мопсуэстийского в письме представителей Армянской Церкви к Проклу, патриарху Константинопольскому. *Емінак: науковий щоквартальник*, 2017. № 3(19) Т. 2, С. 89-94.
3. Водько В. Біблійні теми в історичній пам'яті сирійців-християн доби пізньої античності. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського*. Серія: Історичні науки. 2020. Том 31. Номер. 1. С. 60-65.

Публікація у закордонному виданні (країни Європейського союзу)

4. Водько В. Еретические движения и секты в сироязычных провинциях Рима в первой половине V в. *Wschodnioeuropejskie Czasopismo Naukowe (East European Scientific Journal)* 4 (54), 2020. С. 10-14.

Публікації в інших наукових виданнях:

5. Водько В. Письмо Прокла Константинопольского к Иоанну Антиохийскому как исторический источник *Полілог, збірник статей молодих науковців з історії, філософії та культурології*. Випуск 1. Одеса, 2014. С. 22-30.
6. Водько В. Образ Иоанна Антиохийского в переписке Прокла Константинопольского. *Полілог, збірник статей молодих науковців з історії, філософії та культурології*. Випуск 2. Одеса, 2015. С. 21-27.
7. Водько В. Интерпретация поглядів Феодора Мопсуестійського в листі ієрархів вірменської церкви до Прокла, патріарха Константинопольского. *Libra: Збірка наукових праць Кафедри історії стародавнього світу та середніх віків*. Випуск IV. Одеса. 2017. С. 33-42.

8. Водько В. Идеино-политическая борьба в Эдессе в 30-е гг. V в. *Каразінські читання (історичні науки) Тези доповідей 71-ї міжнародної наукової конференції 27 квітня 2018 р.* Харків. 2018. С. 53-54.

9. Водько В. «О всеобщем мире и спокойствии мы заботимся». Политика константинопольских властей в сирийских провинциях в эпоху Третьего вселенского собора. *Византийская мозаика: Сборник публичных лекций Эллино-византийского лектория при Свято-Пантелеимоновском храме/Ред. проф. С.Б. Сорочан; сост. А. Н. Домановский. Выпуск 7.* Харьков: Майдан, 2019. С. 65-70.

10. Водько В. Дослідження релігійної історії Римської Сирії на території України: історія та сучасний стан. *Полілог. Збірник статей молодих науковців з історії, філософії культурології/редкол.: Кушнір В. Г. та ін. Выпуск 7.* Одеса: Видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2020. С. 5-15.

Дисертаційна робота та усі наукові публікації Водька В.І. відповідають вимогам «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 161 від 06 березня 2019 року.

Результати перевірки роботи на академічний плагіат

Робота пройшла перевірку на академічний плагіат. Оригінальність 97.35 %, схожість 2.65 %, що вказує на дотримання здобувачем вимог академічної доброчинності

Загальний висновок.

Наукове дослідження проведене Водько Владиславом Ігоровичем на тему: «Ідейно-політична боротьба в Церкві Римської Сирії 30-40-хх рр. V ст.» є завершеним та самостійно виконаним, містить наукову новизну, має теоретичне та практичне значення і відповідає спеціальності 032 «Історія та археологія» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах(наукових установах) затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), п. 10 Порядку проведення експерименту з присудження ступеню доктора філософії затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 року. № 167.

Дисертація виконана та оформлена відповідно до вимог державного стандарту України 3008-95 «Документація. Звіти у сфері науки і техніки». Виявлені неточності в оформленні не впливають на загальну позитивну оцінку роботи.

Дисертаційна робота Водька Владислава Ігоровича на тему: «Ідейно-політична боротьба в церкві Римської Сирії 30-40-х рр. V ст.», **рекомендована до розгляду та захисту** у спеціалізованій вченій раді за спеціальністю: 032 «Історія та археологія».

Висновок підготовлений доктором філософських наук **Шевцовим С. П.** та кандидатом історичних наук **Луговим О. М.**

Рецензент

доктор філософських наук,
професор кафедри філософії
Одеського національного
університету імені І. І. Мечникова

 С.П. Шевцов

Рецензент

кандидат історичних наук,
доцент кафедри всесвітньої історії
ОНУ імені І.І. Мечникова

 О.М. Луговий

Головуюча на засіданні

доктор історичних наук,
зав. кафедри всесвітньої історії
Одеського національного
університету імені І. І. Мечникова

 І.С. Гребцова

Секретар засідання:

Викладач кафедри всесвітньої історії
Одеського національного
університету імені І. І. Мечникова

 В.В. Чепіженко

«15» жовтня 2020 р.